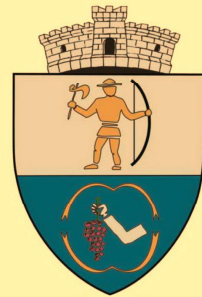

Községi dobszó

Hegyközsatár község hírlapja 2014. VIII. Évf. 10. szám, Október

1849. október 6. | Az aradi vértanúk és Batthyány Lajos kivégzése

Szerző: Tarján M. Tamás

„...a legnagyobb szigorúság a kompromittáltakkal szemben. Sok fejnek kell lehullania, mint a kiemelkedő mákfejeknek, ha az ember fölöttük ellovagol.”

(Ferenc József utasítása Haynau számára)

2014 nyarán a Hegyköziek Arad és környékét látogatták meg. Világosan betértek a múzeumba, ahol azt a híres asztalt őrzik, amelyen Görgey Artur tábornok aláírta a feltétel nélküli fegyverletételt.

1849. október 6-án végezték ki Aradon az 1848-49. évi szabadságharc 13 honvédtisztjét, Pesten pedig ugyanezen a napon hajtották végre a gróf Batthyány Lajos egykori miniszterelnökre kiszabott halálos ítéletet. A bécsi forradalom évfordulójára időzített kivégzéssorozat a levert szabadságharc utáni megtorlások tetőpontja volt, amiről a magyarság évről évre nemzeti gyásznap keretében emlékezik meg.

Bár a magyar honvédseregek csak augusztus 13-án, Világosnál – szimbolikus módon az oroszok előtt – tették le a fegyvert, a Habsburg katonai közigazgatás megtorló akciói már július elején megkezdődtek. A május végén lemondott Welden után a „bresciai hiéna” néven emlegetett Haynau tábornok lett a császári hadsereg új főparancsnoka, aki Ferenc József (ur. 1867-1916) utasítása nyomán a már megszállt területeken ádáz hajtóvadászatba kezdett a „rebellió” támogatói ellen. Mivel a háború még folyt, a nyári akciók java része a polgári lakosság – főleg jegyzők, papok, tanítók – ellen irányult, a világosi fegyverletétel után azonban megkezdődhettek a tárgyalások I. Miklóssal (ur. 1825-1855) az orosz fogságba esett tisztek átadásáról.

Bár a cár újfent könyörületességre intette a fiatal Ferenc Józsefet, a császár mindenképpen példát akart statuálni a szabadságharc kézre kerített vezetőivel, igaz, még ő is elutasította Haynau kérését, aki a foglyokat statáriális eljárás keretében akarta kivégeztetni.

Ennek következtében számos városban – például Kecskeméten, Aradon vagy Nagyváradon – különleges katonai törvényszékek alakultak, melyek közül a később kivégzett 13 honvédtiszt elleni eljárást Aradon, Karl Ernst törzsbíró vezetésével folytatták le. A bíróság az aradi tizenhármakat két szempont alapján választotta ki: egyfelől mindegyikük a császári hadsereg tisztjeként kezdte meg katonai pályafutását, másfelől pedig valamennyiükről elmondható volt, hogy az 1848. október 3-i uralkodói manifesztum kiadása után – melyben V. Ferdinánd (ur. 1835-1848) önkényesen feloszlatta a magyar országgyűlést – önálló seregetesteket vezettek. Bár ehhez rendes esetben tábornoki rang szükségeltetett, Lázár Vilmos személyében mégis akadt egy kivétel, akit Bem az utolsó napokban nevezett ki ezredesnek, és a világosi fegyverletételkor állt először egy seregetest élére. A haditörvényszék elé állított tisztek elleni vád elsősorban fegyveres lázadás volt, amit a Függetlenségi Nyilatkozat kiadása – 1849. április 14-e – után szolgálatban maradóknak esetében felségárulásnak minősítettek.

Kimondhatjuk, hogy az eljárás számos szempontból koncepciós jellegű volt, hiszen Haynau körében már a tárgyalások előtt döntöttek a halálos ítéletről, a vádak pedig jogi szempontból is aggályosak voltak: a felségárulás azért volt vitatható, mert Ferenc József a törvények értelmében nem volt legitim király, a fegyveres lázadás vádjának pedig többek között az mondott ellen, hogy Ferdinánd 1848 októberében törvénytelenül oszlatta fel a magyar országgyűlést. Ez a tény a Karl Ernst főtörzsbíró vezette 14 tagú törvényszéket ugyanakkor nem akadályozta meg abban, hogy augusztus 25-én – Kiss Ernő kihallgatásával – megkezdje a honvédtisztek elleni eljárást.

A vizsgálat során a vádlottak nem részesültek méltányos eljárásban – ugyanis a vád képviselte a „védelmet” is –, vallomásaikat csak kivonatossan rögzítették, az ítéletet pedig két nappal a kivégzés előtt tudatták velük. A törvényszék – Haynau kívánságának megfelelően – szeptember 26-án valamennyi honvédtisztet kötél általi halálra ítélte, négy fő ügyében azonban Ernst enyhítésért fellebbezett Haynauhoz, aki Lázár Vilmos, Dessewffy Arisztid, Schweidel József és Kiss Ernő esetében az ítéletet golyó általi halálra változtatta. Az enyhítést az első két esetben az indokolta, hogy Dessewffy és Lázár az osztrákoknak adták meg magukat, Schweidel és Kiss pedig viszonylag jelentéktelen szerepvállalása miatt részesült főparancsnoki „kegyben.”

A honvédtisztekkel párhuzamosan gróf Batthyány Lajos, az első felelős kormány miniszterelnöke ellen is eljárás indult, akire az Olmützben ülésező osztrák bíróság a lázadás mellett azt is rá akarta bizonyítani, hogy részt vett az 1848. október 6-i bécsi forradalom

megszervezésében – az ügyészek ennek nyomán úgy vélték, tettei együttesen kimerítik a felségárulást. Batthyány esetében az előre borítékolt döntés szintén a halálos ítélet volt, ám az ítések kezdetben úgy gondolták, az uralkodó később kegyelmet gyakorol majd a gróf felett; ez végül nem valósult meg, ugyanis a jogi szempontból ugyancsak aggályos eljárás előtt Ferenc József szabad kezet adott Haynau-nak az ítéletek végrehajtása szempontjából, és átadta neki a foglyot.

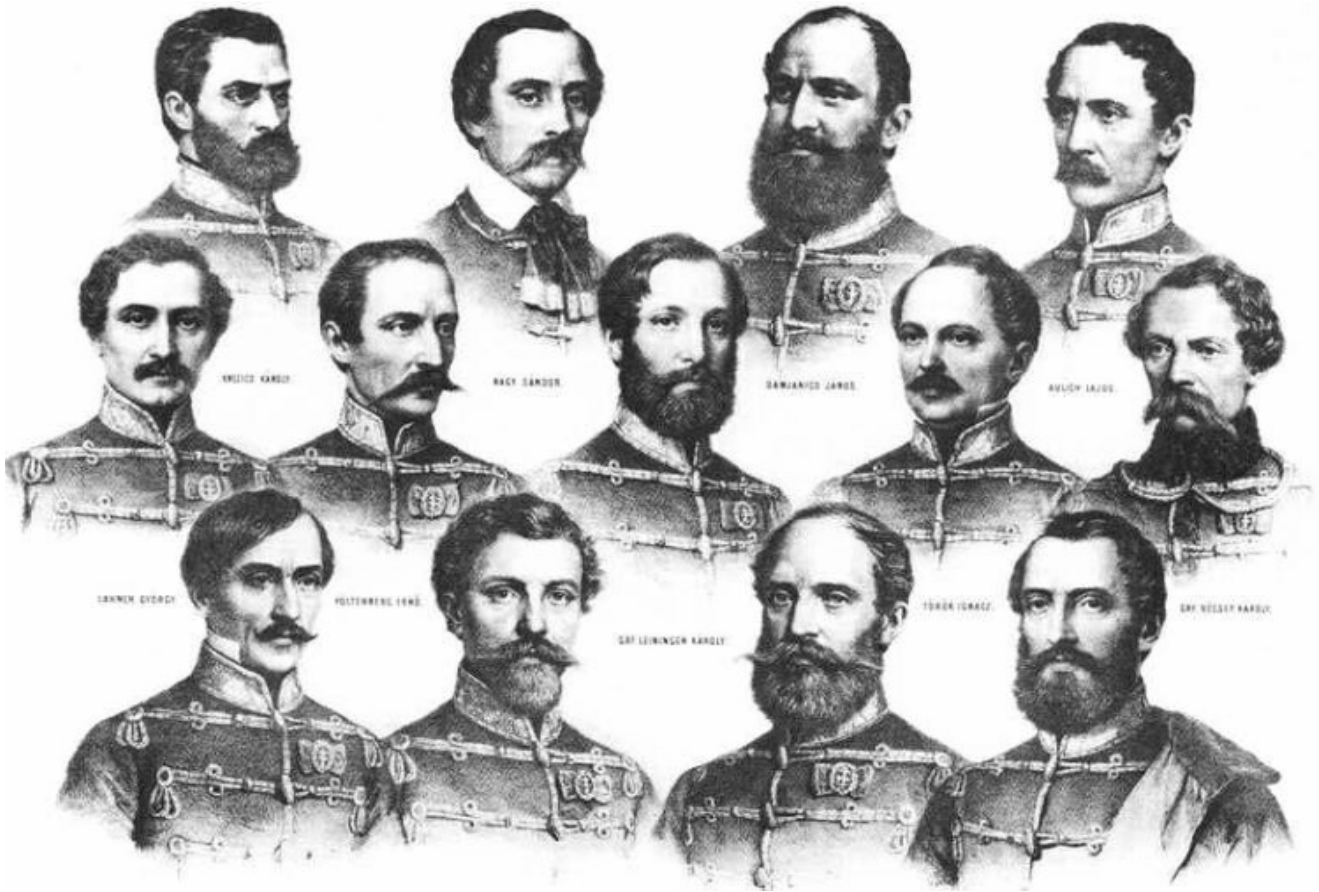
A „szabad kéz” azt jelentette, hogy a tábornokoknak csak utólagos jóváhagyást kellett kérnie Bécestől, vagyis a szeptemberben Pestre szállított miniszterelnök sorsa megpecsételődött. Haynau az ő esetében is ragaszkodott a legmegalázóbb kivégzési módhoz, az akasztáshoz, azonban Batthyány egy, a felesége által bejuttatott tőrrel olyan sérüléseket tudott magának okozni, melyek lehetetlenné tették az ítélet – ilyen – végrehajtását. A miniszterelnök és a tizenhárom, Aradon fogva tartott tiszt kivégzését Haynau szándékosan október 6-ára, a bécsi forradalom és Latour hadügyminiszter meggyilkolásának évfordulójára időzítette, amivel egyértelművé tette, hogy az eljárások célja a bosszú és nem az igazság volt.

Ezen a szomorú napon Aradon hulltak le először a Ferenc József által követelt fejek: Haynau rendelkezése nyomán – hajnali fél hatkor – a négy golyó általi halálra ítélt tisztet – sorrendben Lázárt, Dessewffyt, Kiss Ernőt és Schweidelt – végezték ki először, utánuk következtek a kötélre szánt tábornokok. A sort hat órakor Poeltenberg Ernő nyitotta meg, őt pedig Török Ignác, Láhner György, Knezić Károly, Nagysándor József, Leiningen-Westerburg Károly gróf, Aulich Lajos, majd Damjanich János követte. A legszörnyűbb büntetés így Vécsey Károly grófnak jutott osztályrészül, neki ugyanis végig kellett néznie társai halálát; miután ő már senkitől nem tudott elbúcsúzni, kivégzése előtt jobb híján Damjanichnak csókolt kezét.

A 13 mártír honvédtiszt a szemtanúk szerint bátran állt hóhérai elé, akik elrettentésül estig kinn hagyták a holttesteket. Számításaik nem váltak be, ezzel a lépéssel ugyanis csak azt érték el, hogy a közeli falvakból több ezren zárandokoltak a vesztőhelyre. Batthyány Lajost ugyanezen a napon Pesten az esti órákban, az Újépület zárt udvarán állították kivégzőosztag elé, majd a ferencesek belvárosi templomában helyezték végső nyugalomra.

Az aradi tizenhármak és az első felelős miniszterelnök meggyilkolásával a Haynau által levezényelt megtorlás elérte csúcspontját, ami nem csak Magyarországon váltott ki erős indulatokat, de Európát is tiltakozásra sarkallta. A honvédtisztek és Batthyány kivégzése a bírósági eljárás dacára pusztán gyilkosság volt, hiszen az ítélethozatalra egy koncepciós pert követően, jogtalan vádak alapján került sor; halálukkal Haynau – és Ferenc József – a magyarság függetlenségi törekvését kívánta büntetni, ennek nyomán pedig a tizennégy kivégzett férfit joggal tartjuk nemzeti ügyünk mártírjainak.

Az aradi vértanúk utolsó mondatai

Vécsey Károly - Isten adta a szívet, lelket nekem, amely népem és hazám szolgálatáért lángolt.

Török Ignác - Nemsokára Isten legmagasabb ítélőszéke elé állok. Életem parányi súly csupán, de tudom, hogy mindig csak Őt szolgáltam.

Schweidel József - A mai világ a sátán világa, ahol a becsületért bitó, az árulásért hatalom jár. Csak egy igazi forradalom, a világ új forradalmi embersége söpörheti el ezt az átkozott, meghasonlott világot.

Poeltenberg Ernő - Minket az ellenség dühös bosszúja juttatott ide.

Nagy-Sándor József - De rettenetes volna most az elmúlásra gondolni, ha semmit sem tettem volna az életemben! Alázatosan borulok Istenem elé, hogy hőssé, igaz emberré, jó katonává tett.

Leiningen-Westerburg Károly - A világ feleszmél majd, ha látja a hóhérok munkáját.

Lázár Vilmos - Ki tehet arról, hogy ilyen a magyar sorsa? Krisztus keresztje tövében érett apostollá az apostolok lelke, és bitófák tövében kell forradalmárrá érni a magyar lelkeknek.

Láhner György - Krisztus keresztje és a bitófa oly rokon! És az isteni áldozat mellett oly törpe az én áldozatom!

Knézich Károly - Milyen különös, hogy Haynau bíró is keresztény és én is az vagyok. Csak az ördög keverhette így össze a kártyákat.

Kiss Ernő - Istenem, az újkor ifjúsága egész ember lesz-e? Árpádok dicső szentjei, virrasszatok a magyar ifjúság felett, hogy Krisztusé legyen a szívük és a hazáé az életük.

Desseffy Arisztid - Tegnap hősök kellettek, ma mártírok... Így parancsolja ezt hazám szolgálata.

Damjanich János - Legyőztük a halált, mert bármikor készek voltunk elviselni azt.

Aulich Lajos - Szolgáltam, szolgáltam, mindig csak szolgáltam. És halálommal is szolgálni fogok. Forrón szeretett magyar népem és hazám, tudom, megértik ezt a szolgálatot.

Az 1956-os magyar forradalom visszhangja Erdélyben (részlet)

Az 1956-os magyar forradalom nemzeti történelmünknek az az eseménye, amely Magyarországot egész évszázadunkban a legnagyobb világpolitikai szerephez juttatta.

Történetéhez szervesen hozzátartozik az az együttérzés is, amely révén az erdélyi, felvidéki, kárpátaljai magyarság kifejezte teljes azonosulását a magyar forradalom eszméivel. 1956 októbere, novembere így vált az erdélyi magyarság számára is a kommunista diktatúrával való szembenállás, a szabadság eszméiért való kiállás igazi mércéjévé.

Romániában, az erdélyi magyarság körében a magyarországihoz hasonló forradalmi megmozdulásokra, fegyveres harcokra nem került sor. Az itteni magyarság viszont ideig-óráig visszanyerte önbizalmát, s reménykedett a totalitárius diktatúra megszüntetésében, a kötelező beszolgáltatások eltörlésében, a házkutatások, megtorló intézkedések, deportálások felszámolásában. Mindezt a szocializmus keretei között képzelte el. Még mindig hitt “az emberarcú szocializmusban”.

Értelmiségiek, egyetemisták, kétkézi munkások, földművesek fejezték ki együttérzésüket a magyar forradalom eszméivel, mindazokkal, akik fegyverrel a kezükben harcoltak a “tigris karmaiba esett” (Illyés Gyula találó megállapítása) Magyarország felszabadításáért.

Négy, 16–17 éves baróti gimnáziumi tanuló megkísérelt átszökni a román-magyar határon, hogy fegyverrel a kezükben harcoljanak a magyar forradalom védelmében. Ketten sikeresen átjutottak a zöldhatáron, november 7-e után — 1957 elején — azonban a magyar hatóságok visszatoloncolták őket Romániába, nehéz börtönöveket szenvedtek. Másokat határátkelési kísérlet közben tartóztattak le.

A legfelsőbb román párt- és államvezetés attól tartott, hogy a forradalmi eszmék átterjednek Romániába is, s ezáltal hasonló megmozdulásokra kerül sor. 1956. október 24-én délben már ülésezett a Román Munkáspárt Központi Vezetősége. A legszigorúbb intézkedéseket, totális cenzúrát vezettek be, hogy a forradalmi eszmék terjedését megakadályozzák. Növelték a határőrség létszámát, elrendelték a gyorshadtestek riadókézsültségét. A szolidarizáló megmozdulások megakadályozására diverziós céllal ismét felmelegítették “Erdély elrablásának” jól bevált híresztelését.

A Balkán “Machiavellijének” tartott Gheorghiu-Dej vezette román kommunista diktatúra számára a magyar forradalom vérbefojtása kiváló ürügyet jelentett az “ellenforradalmár-gyanús” kisebbségi értelmiségi ellittel való leszámolásra. Innen már nyílegyenes út vezetett az önálló intézmény- és iskolahálózat elsorvasztásához, 1959 februárjában a Bolyai Tudományegyetem felszámolásához. Szabédi László költő, Csendes Zoltán prorektor öngyilkosságukkal tiltakoztak az önálló magyar egyetem megszüntetése ellen.

1956 erdélyi visszhangjának megírásánál feltétlenül hangsúlyoznunk kell, hogy igen gyakran szerény próbálkozásokat nagyítottak fel óriásivá, hogy ártatlan emberek százait zárták börtönbe.

Az erdélyi magyarságot elsősorban értelmiségében sújtotta a kommunista diktatúra retorziója.

A “Szoboszlay-perben” 11 személyt ítélték halálra, közülük tízet kivégeztek, az “érmihályfalvi-csoport” 31 elítélte közül a szamosújvári börtön kivégző helyén kettőnek oltották ki az életét. 1959-ben ugyancsak Szamosújváron végezték ki Szíjgyártó Domokost. Sajnos, a statisztika nem pontos: utólag nagyon nehéz eldönteni, hogy Zsiláván, a romániai gulágokon hány magyart végeztek ki. Mintegy 60-ra tehető azok száma, akik a börtönbeli kínzások nyomán veszítették életüket.

1959. február 16-án kezdődött a “Varró-csapat” (Lakó Elemér, Vastag Lajos II. éves történész hallgató, Péterffy Irén III. éves magyar szakos hallgató és Páll Lajos III. éves képzőművész hallgató) perének tárgyalása.

TÓFALVI ZOLTÁN

Az 1956-os forradalom a községünket sem kerülte el, hiszen koncepcióis perbe fogták és elítélték Petri József ifjú gimnazistát, valamint az értarcsai születésű, de Hegyközsátárban több mint 40 évet szolgáló nt. Kovács Károly lelkipásztort, akkori teológus hallgatót, megverték és megkínózták a Securitate pincéiben.

Petri József—Született Hegyközsátárban 1941 augusztus 23 – án , elemi iskoláit szülőfalujában végezte, majd középiskolai tanulmányait Nagyváradon a Klasszikus Magyar Vegyes Liceumban , 4-es számú Liceum (ma Mihai Eminescu Liceum). Középiskolai diákoskodásának ideje alatt a Szaniszló (M. Eminescu) utcai kollégiumban lakik. Az érettségit 1960-ban sikeresen elvégzi, majd a Nagyváradon Egészségügyi Tehnikum tanulója, mint általános orvosi asszisztens.

Diákoskodásának ideje alatt tagja lesz a SZ.V.I.SZ. (Szabadságra Vágyó Ifjak Szövetsége) csoportosulásnak. Nagyváradon diákok, és tanárok szolidarizáltak a szabadságeszmékkel, itt alakult meg 1956 októberében a Szabadságra Vágyó Ifjak Szervezete, amely az önképző körök tehetséges és tenni akaró diákjait gyűjtötte maga köré, és amellyel a román titkosrendőrség, a Securitate kegyetlenül leszámolt. Fő célként tüzték ki a magyar forradalom eszményének Erdélyre való kiterjesztését, és a kommunizmussal való szembeszállást.

A szervezet olyan titkos volt, hogy a csoport tagjai nem ismerték egymást csak a kapcsolattartó személyt, de ennek ellenére 1960 november 8-án letartóztatják a SZ.V.I.SZ. perében, így 5 év börtönre ítélik.

Volt a nagyváradon börtönben, ahonnan Jiláván át Luciu-Giurgeni-be vitték, majd Periprava-Grind, Sfiștofca és újra Grind kényszermunkatáborokban dolgozott. Grindről szabadult 1964. jún. 24-én. Hazatérése után elvégzett egy egészségügyi technikumot, 1966-tól fogtechnikusként dolgozott Borossebesen, Élesden, majd Nagy váradon, mint fő fogtechnikus mester ment nyugdíjba 2001 május 1 – én. Elmondása szerint az ők (ifjak, tanulók) feladataik volt a házfalakra való jelmondatok felmázolása, röpcédulák szórása, mint „ le a párttal” „ ki az oroszokkal”

- de ugyancsak az 56-os forradalom áldozatai közé tartozik **Macskás Lajos** csatári lakos is akit azért hurcoltak meg mert azt kiabálta: „ kötelet a kommunisták nyakára! Éljen a magyarországi harc!”

- **Dunai Miklós** római katolikus plébános is áldozatul esett a szekutitáté túlkapásainak, mert azt mondta „ ha a pesti akciók sikerülnek, akkor Erdély ismét Magyarországhoz kerül!”

Forrás: Petri József elmondása alapján. Más csatári lakost is meghurcoltak mert a kulák listára tették az akkori kommunista vezetők, mint a Hegedüs családot akiket kényszerlakhelyre deportáltak a Duna-csatornába, K. Tóth Sándor, Marjai József.

A REFORMÁCIÓ

A reformáció a 16. században, Nyugat-Európában a katolikus egyház hibáinak bírálataival és hibáira való reakcióként indult mozgalom. Egyre fokozódott a katolikus egyház bírálata. Luther Márton először az általa megfogalmazott 95 tézissel hívta fel a figyelmet a hibákra, majd fokozatosan távolodott el a római vezetéstől.

Ezzel egyidőben Ulrich Zwingli, majd Kálvin János Svájcban is elindította új, független vallási mozgalmát. E mozgalmak tagjait a pápasággal szembeni tiltakozás („protestálás”) miatt protestánsoknak nevezték, a kereszténységnek ekkor kialakuló nagy ága a protestantizmus. A reformáció egyes irányzatainak szétválása a különböző protestáns egyházak, felekezetek kialakulásához, majd megerősödéséhez vezetett. Ezek közül az evangélikus egyház (más néven lutheránus egyház) és a református egyház a legismertebbek. Befolyása megtartása érdekében a katolikus egyház az ellenreformációval válaszolt.

Luther Márton Ágoston-rendi szerzetes volt, 1517-ben Wittenbergben, a vártemplom kapujára, kiszögezte 95 pontból álló vitairatát, amelyben közhírré tette saját álláspontját, kidolgozva az egyedül hit általi üdvözülés tanát, és elítélve a búcsúcédulák (feloldozó levelek) árusítását.

Ulrich Zwingli Svájc németlakta részén élő pap volt, aki Lutherrel egyidőben lépett fel az egyházi reformokért. 1519-ben a zürichi főtemplom lelkésze lett. Miután 1523-ban eretneknek nyilvánították, a zürichi városi főtanács 600 egyházi és világi személy részvételével nyilvános vitát hirdetett Zwingli és ellenfelei között. A konstanzi püspök képviselője itt Zwingli tételei ellenében csupán a hagyomány és a zsinatok tekintélyét állította szembe, ezért a főtanács Zwinglit nyilvánította győztesnek.

Kálvin János (Jean Calvin, 1509-1564) 1535-ben Svájc francia részén, Baselban írta világhírű művét *A keresztényen való élet rendszere* címmel, amely őt az egész francia reformáció fejévé tette. Életében a latin szöveg 14, a francia szöveg 10 kiadást ért meg. (Magyarra fordította Szenci Molnár Albert, Hanau, 1624.) Kálvin fő tanítása az eleve elrendelés elve.

Még az üzleti siker is az eljövendő megváltás jele. Az ember köteles erkölcsös és tevékeny életet élni. Kálvin a reformáció új irányzatát vitte sikerre Genfben, amelynek alapján a református egyházak világszerte ma is működnek. Rendszerét és a református egyházat kálvinizmus néven is szokás emlegetni. Egyetlen más protestáns egyház sem gyakorolt ennél mélyebb és tartósabb hatást a nyugati világra.

A reformáció a Kárpát-medencében

A Kárpát-medence lakossága között eleinte Luther tanai domináltak, de hamar ismertté váltak Zwingli és Kálvin nézetei is. Elsősorban a magyar kismemesség tért át hamar a kálvinista (református) hitre. Az 1560-as években végül a német és a svájci reformáció hívei a három részre szakadt ország valamennyi részén két külön egyházzá alakultak, és a 16. század második felére már a magyarság túlnyomó része kálvinista lett. A szászok és a szlovákok megmaradtak a lutheránus vallás mellett. A magyarok közül csak a nyugat-dunántúli magyarok maradtak többségükben lutheránusok.

II. Miksa császár (Miksa magyar király) csak külsőleg volt katolikus, de pártolta a reformációt.

János Zsigmond erdélyi fejedelem szintén a reformáció hívévé vált, és a kálvinizmus Erdélyben egyenesen az államvallás rangjára emelkedett. Az erdélyi szászok megtartották a lutheránus (evangélikus) vallást, a székelyek és más magyar nemzetiségű protestánsok pedig csatlakoztak a kálvini reformációhoz. A tordai (1563) és nagyenyedi (1564) zsinatokon válnak külön felekezetekké a szászok és magyarok, mindkét csoport saját püspököt is választott magának. A magyarok egy kisebb része a reformáció radikális irányzatát képviselő új unitárius egyházzal csatlakozott. Az ortodox vallású erdélyi románokat pedig nem érte el a reformáció. Hosszas és kemény viták után az 1568-as tordai országgyűlés négy hivatalos felekezetet ismert el: a kálvinista, a lutheránus, a katolikus és az unitárius vallásokat. Ez az esemény volt a vallásszabadság legelső törvénybe iktatása a világtörténelemben!

A magyar reformációt Dévai Bíró Mátyás munkássága indította el. Az ország három részre szakadása után a reformáció kimagasló vezetői a török hódoltság területén Melius Juhász Péter, Erdélyben a magyarok között Heltai Gáspár, a szászok között Honterus János, a Királyi Magyarország területén pedig Károli Gáspár voltak.

A protestantizmus

A protestantizmus a kereszténységnek a 16. századi, nyugat-európai reformáció írói és újítóinak főként a közülük kiemelkedő Kálvin János és Luther Márton nézeteit, bibliaértelmezéseit hangsúlyozó vallási irányzata, több egymástól dogmatikában és egyházi gyakorlatban eltérő felekezet gyűjtőfogalma.

Tanításai

A protestánsok a katolicizmus több tanítását elutasítják, többek között a cselekedetek (például rituális szertartások) véghezvitelétől függő üdvösség tanítását. Ezzel szemben a Jézus Krisztus kereszten elszenvedett csereáldozatára épülő kegyelemből fakadó üdvösségben hisznek.

Az öt *Sola*

***Sola scriptura:* Csak az írás**

***Solus Christus:* Csak Krisztus**

***Sola fide:* Csak a hit**

***Sola gratia:* Csak a kegyelem**

***Soli Deo gloria:* Csak Istené a dicsőség**

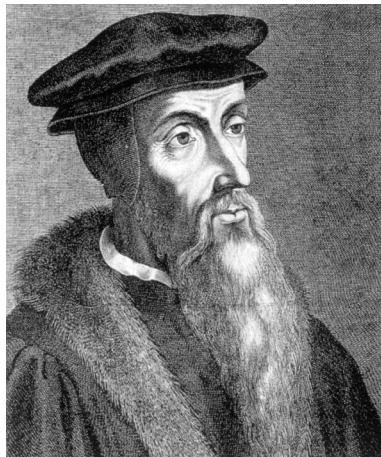
Lutheranizmus

Luther Márton, a protestáns reformáció szellemi atyja, lelkész, reformátor nevéhez kötődik. Kezdetben nem tartja magát önálló vallásnak, hanem a katolikus vallást megtisztítását tűzi ki célul a Luther véleménye szerint

idegen elemektől, mint pl. a szentek tisztelete. Az irányzat legfőbb képviselője az Evangélikus egyház, mely Luther Márton és az Augsburgi hitvallás (ágostai hitvallás, lat. Confessio Augustana) tanait követi..

Kálvinizmus

Kálvin János (eredeti nevén: Jean Caulvin vagy Cauvin), francia származású, jogász végzettségű svájci reformátor, humanista tudós, nevéhez kötődik. A kálvinisták közé tartoznak a reformátusok, a kongregacionalisták és a presbiteriánusok. A református egyházak Kálvin János és Ulrich Zwingli tanaira épülő tanításrendszerrel rendelkező protestáns felekezetek. A református egyház megalapítója a svájci reformáció vezetője, Ulrich Zwingli zürichi lelkész. Kálvin hozta létre a svájci reformáció sikeres ágát, amelynek alapján a református egyházak világszerte ma is működnek. Rendszerét és a református egyházat kálvinizmus néven is szokás emlegetni.

Sikeresen működött a kálvini elv is, amely szerint sem az egyház a világi ügyek felett, sem az állam a tisztán lelki

(vallási) ügyek felett hatalommal nem bír, mindkettő egymástól különálló hatalom, noha szoros viszonyban állnak egymással (Institutio IV.. 20.)

Anglikanizmus

Az anglikanizmus és az anglikán egyház nem számítanak a szó szoros értelemben vett protestáns egyháznak. Létrejöttük inkább politikai és egyházszervezeti konfliktus eredménye, mintsem hitviták gyümölcse.

Baptizmus

A 17. század elején keletkezett főleg a kálvinizmus tanaira épülő protestáns felekezet, számos egyházat alkotnak, a legjelentősebbek és legnépesebbek az Amerikai Egyesült Államokban találhatók, ahol ma a baptizmus a legnagyobb vallási felekezet. Újabban erősen terjednek Kelet-Európában is. Nevüket onnan kapták, hogy csak felnőtteket keresztelnek, akik képesek a személyes megtérésre. A magyarországi baptizmus története 1846-ban kezdődött.

Pünkösdisták

A Pünkösdzizmus vagy Pünkösdi mozgalom az 1900-as évek Amerikájában jött létre a protestáns kereszténység Szentség mozgalom keretein belül. A pünkösdisták felnőtt korban bemenetkezéssel keresztkelnek. Hisznek a Szentszellem ajándékaiban (nyelveken szólás, gyógyítás). Több irányzatuk létezik.

Unitarizmus

A Szentháromságot elutasító keresztények csoportja. Több águk létezik, a legnagyobb a biblikus unitáriánus vallás. Sok hagyományos protestáns egyház az unitáriánusokat nem tekinti protestánsoknak, hanem a protestantizmustól alapjaiban eltérő irányzatként tekint rájuk.

Őszel a kertben

Október már az őszi ideje. Ha szerencsénk van, akkor az „öregasszonyok nyara” igen kellemes lesz, ha nem...

Mindenesetre az őszi a nyár befejezése és ez így van kertünkben is. Ideje körülnézni, hogy milyen munkálatok várnak ránk. Mint például a fa-, bokorültetés: kertünkben és házunk előtt is. Elvégre az még a mi portánkhoz tartozik – rendtartás végett -, ha közterület is.

Faültetés

Nem is olyan kis munka ez, mint gondolnánk. Mert ha azt akarjuk elérni, hogy például a gyümölcsfánk egészséges legyen és hamar hozzon sok termést, körültekintően kell előkészíteni az ültetését.

Természetesen ki kell választani a telepítésre szánt fajtát és azt is végig kell gondolni, hogy hol lenne igazán jó helye kertünkben.

Minden fás növény számára elég nagy és mély ültetőgödört készítsünk. Az ültetéshez október vége, november eleje az igazán ideális időpont, de már most készítsük elő.

Ássunk ki a fák számára 120x120 cm alapterületű és 70 cm mély, a cserjék részére pedig 60x60 cm alapterületű és 50 cm mély gödört. A feltalajt halmozzuk az egyik, az altalajt a másik oldalra, hogy a gödör betemetésekor a két földréteget megcserélhessük.

Minden idegen anyagot, gyökereket, követ, törmelékot távolítsunk el a földből. Ezután tegyünk a gödör aljába egy-másfél kiló vegyes műtrágyát vagy 15-20 kg érett istállótrágyát. A laza, homokos talajt éppen úgy, mint a nagyon kötött, agyagos földet tőzeg bekeverésével javíthatjuk meg.

Egy hét után a gödröket visszatemetjük, hogy a talaj megtömörödjön. Minél korábban ültetünk, annál több idő lesz ahhoz, hogy fák, bokrunk a fagyok beálltaig jól begyökeresedjenek.

Őszel ültessük...

Dió.

Hatalmas, terebélyes, sokszor 10 m-nél is magasabb fává fejlődik. Gyökérszete nagy távolságra behálózza a kert talaját, ezért nem a kisméretű házikertek fája. Ha helye van, akkor kellemes, árnyékot adó díszfa, amelynek termése nagy érték. Különösen nyirkos talajokon díszlik jól, ahol a talajvíz nem süllyed 2 m-nél mélyebbre.

Az oltott diófák nagy előnye, hogy gyorsabban fordulnak termőre. Felnöve sűrű, tömött koronát fejlesztenek és bőségesen teremnek.

Mandula

Közepes méretű, laza koronájú fa. Házikertben kerítés mellé, vagy a kert sarkába célszerű telepíteni, olyan helyre, ahol korán nyíló rózsaszín virágaiban gyönyörködhetünk. A mandula egyike a legigénytelenebb gyümölcsfajainknak, mert még a kavicsos, meszes, vékony rétegű talajokon is megél.

Mogyoró

Tövétől ágas, erőteljes növekedésű bokrot fejleszt, amely nyílt, napos fekvésbe, cserjesorként ültethető. A bokor kialakításához metszésre nincs szükség.

Gesztenye

Méretei óriásiak, mézkerülő. Sötét, fényes leveleivel, arányos koronájával és szúrós, gömb alakú terméseivel dekoratív eleme a nagyobb kerteknek.

Cseresznye

A legtöbb fajta széles, nagy, terebélyes koronát nevel. Rengeteg lombja széles körben beárnyékolja környezetét, ezért nyílt, szellős helyre való. Inkább a ház elé ültessük, ahol nyári árnyékhatását is élvezhetjük. Minthogy a cseresznyeszüret nagyon lassú munka, alacsony törzsű fákat neveljünk.

Meggy

Valamivel kisebb fává fejlődik, mint rokona a cseresznye. Tavaszi virágpompája olyan szép, hogy a kertben egyedülálló fának is ajánlható.

Kajszi

A gyümölcsöskertek fája. A közepes törzsű kajsziбарackfák laza, idősebb korban szétterülő, gömb alakú koronát nevelnek. Árnyékhatásuk nem túlságosan nagy. Házikertekben alacsony törzsű kajsziбарackfákat neveljünk, mert ezekről a termést gyorsan le kell szüretelni

Szilva

A házikertek értékes gyümölcsfája. Bárhol megtermelhető, de ősi adottságai következtében elsősorban a nyirkos talajokat kedveli. A gyümölcsöskertekbe különösen a ringlőfélék valók; ezek tápanyagban gazdag, meleg, de jó vízgazdálkodású talajokat igényelnek.

Őszibarack

Az őszibarack sok meleget és napfényt igényel, ezért ne ültessük a ház mögé, vagy magas fák alá.

KERESZTREJTVÉNY

* /	HUZAT- ANYAG	UTÓTAG- OLDÁS	LESZÁR- MAZOTT	ALIAS GÖRÜCS JÁNOS	LAMARTI- NE-VERS	KISSÉ SIK!	MISTER	PALA- TINUS	FEKETE FAFAJTA	SVÉD KORONA	TÚSZÉRT PÉNZT KÖVETEL	A TÚZ SZÉLE!	DARABO- LÓ	JÓVÁ- HAGYÓ
FELESEGE	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽	▽
ÉLÉNK A SZÍNE	▷					MEGGYŐZ KÖNYV- ÚJDON- SÁG	▷							
EME MÓDON	▷					▷	KIS SÜLY VILÁGOS SZÍN	▷				FELÁS! POSZEI- DON FIA	▷	
FIATAL LÁNY	▷				LAPULVA MEGY ABBA A SZOBÁBA	▷				NŐI NÉV, BECÉZVE ÖV	▷			
AMERIKAI MŰHOLD- TÍPUS	▷			ERŐD MAGJA ANEK- DOTA	▷				DUTYI (TRÉFÁS) MAGTISZ- TÍTÓGÉP	▷				
LENVÉG!	▷	SZŐLŐ- FAJTA MEGTÉ- RÍTI	▷					LENT TÖRŐ KÖR- SZELET!	▷					
* /	IRÓ (ELEK) CÜLÖP ÜTŐJE	▷				UTÓTAG- GÖRBE NŐI NÉV, BECÉZVE	▷				SÖR AL- KOTÓJA! SIKLIK A HAVON	▷		BOKRÉ- TÁS
1/2 HAVI!	▷		FAFÜVŐS HANGSZ. EBBE AZ IRÁNYBA	▷				ÖRÖKSÉG HÁNYADA AFRIKAI ORSZÁG	▷				CELSIUS KIRÁLYA	▷
TISZA- VIRÁG- ÉLETŰ	▷						AMÁLIA, BECÉZVE BÁNYAI KÖZET	▷				FESTŐNK VOLT PRIZMA- FÉLE	▷	
A SAJÓ MELLÉK- FOLYÓJA	▷				CSILLAG, ANGOLUL JÁRUNK RAJTA	▷				GÖRÖG HÁBORÚ- ISTEN MUSZÁJ	▷			
KEDVES EMLÉKŰ SZÍNÉSZ (LAJOS)	▷			ELPUSZ- TÍT ERDÉLYI VÁROS	▷				ÉRDEK- CSOPORT FARMER- MÁRKA	▷				
ÜREGES SZÁR	▷					ANGOL MÉRFÖLD VASI HELYSÉG	▷				SZERET- NE KAPNI ROKON	▷		
ARJA	▷							LESZOK- TATÓ JOULE, RÖVIDEN	▷					
HANGZÁS LEÍRÁSA SZÓTÁR- BAN	▷													

HUMORSAROK

Székely a fiával fát vág az erdőben.

Egyszer csak megszólal a fiú:

- Édesapám, valahogy nehezen megy ez a fűrész nem?
- Nem tudom fiam, én most pipázom.

A székelyek kártyáznak. Elmegy az ablak alatt egy nő.

Fél óra múlva megszólal az egyik:

- Jó nő vót.

Fél óra múlva megszólal a másik:

- Az.

Fél óra múlva megszólal a harmadik:

- Most kártyázunk vagy beszélgetünk?

A székely és a fia keményen dolgozik. A mellettük levő fa alatt emberek ülnek és a jó árnyékban isszák a sört.

Erre a fiú odaszól az apjához:

- Édesapám, ez nem igazság, hogy mi itt dolgozunk mint az állat, és ők a fa alatt jó hidegbe isszák a sört.

Erre a székely:

Ne aggódj egy cseppet se fiam, meglátod mikor eljön a tél, mi ülünk a nagy hidegben és ők ülnek a nagy melegben.

A székely legény hazaviszi leendő feleségét, hogy bemutassa szüleinek, mire az apja a fülébe súgja:

- Ne vedd el fiam, tőlem van.

Legközelebb beállít a fiú egy másik lánnyal, az apja megint a fülébe súgja:

- Ne vedd el fiam, tőlem van.

Egy idő után a fiú beállít egy újabb lánnyal, mire az apja megint félrevonja:

- Ezt se vedd el fiam, ez is tőlem van.

Az anyja nem bírja tovább szó nélkül, magához inti a fiát:

- Fiam, vedd el bármelyiket, te meg nem apádtól vagy.

Öreg székely elmegy az orvoshoz. A doki meghallgatja a tüdejét, s így szól az öreghez:

- Sóhajtson egy nagyot!

Mire a székely:

- Ejj, ha!